

Gimnazija Črnomelj po sedmih desetletjih (1944/45–2014/15)
Mozaik, Glasilo Srednje šole Črnomelj, jubilejna izdaja ob 70-letnici
Gimnazije Črnomelj. Mentor: Miroslav Plut, prof., Črnomelj: Srednja šola, 11. april
 2015, 102 str.

V februarju 2014 je bil objavljen seznam najuspešnejših srednjih šol v Sloveniji. S ponosom sem prebrala, da je bila (tudi moja) Gimnazija Črnomelj uvrščena na izjemno 9. mesto! Pred njo so bile le: Gimnazija Bežigrad, Škofijska klasična gimnazija, Gimnazija Vič, Gimnazija Želimlje, Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, Gimnazija Poljane, I. gimnazija Celje in Gimnazija Kranj. Seznam je obsegal 81 srednjih šol, kjer opravljajo splošno maturo.¹ Raziskava, ki jo je na podlagi podatkov Državnega izpitnega centra izdelala in objavila Fakulteta Alma Mater Europaea – Evropski center Maribor, je sprožila polemike o primernosti tovrstnega rangiranja šol, saj pokazatelj uspešnosti šole niso le rezultati mature, temveč so pokazatelj njeni dijaki, ki so lahko uspešni na drugih področjih. Prav tako pa zagotovilo za dobro opravljeno maturo ni le ime šole, temveč učenje vsakega posameznika, ki se odvija skozi vsa štiri leta šolanja.² Gotovo je izdelava tovrstnih lestvic občutljiva in zahtevna naloga, ki mora zajemati vrsto dejavnikov in okoliščin. A kar je res, je res, če je šola dobra, je pač dobra! In Gimnazija Črnomelj je dobra že sedem desetletij.

Ko je v šolskem letu 1994/95 Gimnazija Črnomelj praznovala 50-letnico delovanja in sem bila na osrednji slovesnosti v maju 1995 v Kulturnem domu Črnomelj povezovalka prireditve in recitatorka, si še nisem predstavljala, da se bom že čez nekaj let začela tudi poklicno ukvarjati z zgodovino šolstva in da bom na vlogo izobraževanja v kraju gledala tudi iz drugih, raziskovalnih perspektiv. Na slovesnosti ob 60-letnici Gimnazije Črnomelj v letu 2005 sem se tako že dobro zavedala, kako pomembno vlogo je za razvoj Bele krajine odigrala ta šola s svojimi profesoriciami in profesorji. Še bolj je ta zavest rasla ob letošnji prireditvi, ko smo med drugim nekdanje dijakinje te gimnazije, ki nas je sicer življenjska pot postavila v Ljubljano, v en glas zatrjevale, da smo ponosne tudi na sedanje črnomaljske gimnazijce, ki so na prireditvi prikazali toliko različnih talentov in ki se v svojih nastopih mirno kosajo z dijaki večjih in prestižnejših gimnazij.

Vrnimo se v čas pred sedemdesetimi leti, v obdobje druge svetovne vojne. Po kapitulaciji Italije, 8. septembra 1943, je Bela krajina postala osvobodeno ozemlje. Obdobje do konca druge svetovne vojne je bilo za to območje zelo pomembno, saj je kljub hudi krizi in pomanjkanju in ne glede na današnje različne ideološke poglede Bela krajina takrat polno zaživela v upravnem, kulturnem, znanstvenem pogledu, bila

1 Natisnjene podatke, objavljene na spletni strani Fakultete Alma Mater Europaea hrani Slovenski šolski muzej, Dokumentacijski center, mapa šole: Gimnazije splošno.

2 <http://filternet.si/os/clanki/katera-srednja-sola-je-najuspesnejsa/> (pridobljeno: 9. 11. 2015).

Mozaik (hrani SŠM, knjižnica).

časnikarsko društvo, delovati je začel radio OF, v kulturnem domu Črnomelj, kjer so bila številna zborovanja, prireditve, nastopi, je bilo ustanovljeno Slovensko narodno gledališče. Tako so bili ob številnih pomembnih izobražencih in kulturnih delavcih, ki so tu živeli in delali, ustvarjeni tudi pogoji za nadaljnji razvoj šolstva, kljub temu, da je bila vsenaokrog še vedno vojna.

V Črnomlju sta bili pred drugo svetovno vojno osnovna in meščanska šola, 9. oktobra 1944 pa je predsedstvo Slovenskega narodno osvobodilnega sveta izdalo sklep, da se *Meščanska šola v Črnomlju spremeni v nižjo srednjo šolo realno gimnazijskega tipa in se na tej srednji šoli odpreta dva razreda višje srednje šole, namreč peti in šesti razred. Uradni naziv šole je: Realna gimnazija v Črnomlju.*⁵ Odlok sta podpisala Jože Zemljak, načelnik odseka za prosveto, oddelek za srednje šolstvo, sicer slavist, kasneje politik in diplomat, ter Viktor Smolej, vodja odseka, sicer literarni zgodovinar, prevajalec in leksikograf. S Slavico Pavlič, nekdanjo ravnateljico Slovenskega šolskega muzeja, sta avtorja knjige *Partizansko šolstvo na Slovenskem* (Založba Borec, 1981). Za prvega vršilca dolžnosti ravnatelja gimnazije v Črnomlju je bil imenovan slavist dr. Jože Bevk, ki je bil po vojni tudi med organizatorji slovenskega šolstva v Trstu in drugje na Primorskem.⁶

Kratek pregled zgodovine šole podaja tudi jubilejni *Mozaik* (št. 3, april 2015), glasilo Srednje šole Črnomelj, ki je bil izdan ob praznovanju 70-letnice Gimnazije Črnomelj. Prejšnji jubileji s podrobnejšimi zgodovinskimi prikazi so bili objavljeni v

3 Janez Kramarič, *Črnomelj v daljni in bližnji preteklosti*, Črnomelj 1999.

4 http://szd.si/user_files/vsebina/Zdravniski_Vestnik/vestnik/st5-7-8/st5-7-8-477-484-2.htm (pridobljeno: 9. 11. 2015).

5 Kopija dokumenta je dostopna na spletni strani Srednje šole Črnomelj: <http://www.sscrnomelj.si/70-let-gimnazije/odlok/> (pridobljeno: 9. 11. 2015). Original hrani Inštitut za novejšo zgodovino.

6 Več glej: <http://www.pdtolmin.si/cianarina/2-podatki/40-krpelj5#bevk> (pridobljeno: 9. 11. 2015).

posameznih zbornikih,⁷ tokratnemu jubileju pa je namenjena jubilejna izdaja glasila Srednje šole Črnomelj, Mozaik. Nastal je pod mentorstvom Miroslava Pluta, prof. nemščine in angleščine, ter dijakov: urednice Petre Mišica in sourednika ter oblikovalca Matica Brinca.

V nagovoru aktualne ravnateljice Elizabete Prus je bila poudarjena skrb za prihodnost gimnazije, saj slovenski srednješolski sistem doživlja hude čase, hkrati pa je bilo izraženo prepričanje, da mora imeti Bela krajina še naprej gimnazijo, ki daje belokranjski mladini možnost kvalitetnega izobraževanja, primerljivega z vsako slovensko gimnazijo. Nagovoru sledi strnjen zgodovinski pregled razvoja črnomaljske gimnazije, nato pogovor z Marijo Jelenič, nekdanjo dijakinjo partizanske gimnazije in nato profesorico geografije, ki je v Gimnaziji Črnomelj poučevala 33 let in je o pomenu te šole rekla: »Z ustanovitvijo gimnazije v Črnomlju se je belokranjskim otrokom odprlo okno v svet.«⁸ Sledijo intervjuji z nekdanjimi ravnateljicami in ravnatelji oz. direktorji šole: s profesorjem matematike in fizike Jožetom Pavlišičem, ki je kot direktor Centra srednjih šol Črnomelj vodil izgradnjo nove šolske stavbe. Zgrajena je bila leta 1980 in je še vedno namenjena črnomaljskemu srednjemu šolstvu. Zgodbo nadaljuje profesorica angleščine in nemščine Gabrijela Vidic Mihelčič, ki je bila najprej dijakinja, nato profesorica in od 1982 do 1997 ravnateljica, ki je med drugim poudarila, da na šolo nikoli niso mogli vpisovati le odličnjakov, so pa na koncu dosegli zelo lepe rezultate, kar je dokaz, da so učitelji zelo odgovorno opravljali svoj poklic. Nasledil jo je Stanislav Vrščaj, ki je po končani fakulteti za strojništvo od leta 1974 naprej učil strokovne predmete in matematiko, ravnatelj oz. direktor šole je bil med letoma 1997 in 2013. Poudaril je, da je vesel, da je bil ravnatelj, v pokoju pa najbolj pogreša tisti del, ko je imel stalno odprta vrata pisarne in so k njemu lahko prihajali dijaki, ki jim je skušal pomagati pri različnih problemih. V Mozaiku so nato v sliki in z osnovnimi podatki predstavljeni vsi dosedanja ravnatelji šole, med njimi tudi profesor matematike Janez Kambič, ki je bil ravnatelj gimnazije v Črnomlju kar 23 let (od 1958 do 1981). Sledita dve fotografiji profesorskega zbora gimnazije, prva iz leta 1944/45 in druga sedemdesetletij kasneje 2014/15.

Naslednji del Mozaika je namenjen zlatim maturantom, ki so opravljali maturo od leta 1995 dalje; do leta 2014 jih je bilo kar 41. V jubilejnem zborniku je nato pozornost namenjena bogati gledališki dejavnosti dramskega krožka gimnazije, ki ji lahko sledimo od leta 1946 naprej. Doslej je najdaljše obdobje med letoma 1979 in 1995 dramski krožek vodila profesorica primerjalne književnosti in filozofije Bogomira Kure, ki se ji za neprecenljive izkušnje in doživetja ob tem zahvaljujem tudi sama.

7 Več glej: *Ob 40-letnici ustanovitve gimnazije v Črnomlju 1944–1984* (Zgodovinski krožek gimnazije v Črnomlju pod vodstvom prof. Majde Kavčič), Novo mesto 1984; *Gimnazija v Črnomlju: 50 let od ustanovitve: 1944–1994* (glavna urednica Milka Rauh), Črnomelj: Srednja šola 1995; *Gimnazija Črnomelj – 60 let: zbornik Gimnazije Črnomelj: 1994–2004* (ur. Gordana Popovič Lozar idr.), Črnomelj: Srednja šola, 2005; 95 let poklicnega in strokovnega izobraževanja v Črnomlju: 1909–2004 (glavna urednica Mateja Juran Kordiš), Črnomelj: Srednja šola, 2005. Poročila o zbornikih so objavljena tudi v Šolski kroniki 1998 in 2005, št. 1.

8 *Mozaik*, 11. april 2015, str. 19.

Sledijo štirje spomini na gimnazijska leta nekdanjih dijakov Gimnazije Črnomelj: Jožefa Černič (Judnič) iz prvih generacij gimnazije, Dušan Plut - Dule (med 1965 in 1969), Janko Lozar (med 1987 in 1991), Franci Mravinec (gimnazija, pedagoška smer med 1975 in 1977). Vsak izmed spominov doda tradiciji črnomaljske gimnazije drobce svoje duše, a kljub vsemu je kar nekaj spominov takih, ki bi jim lahko pritrtili številni nekdanji dijaki te gimnazije. Med njimi na primer tale, ki nam jo podaja (upokojeni redni prof. dr.) Dušan Plut: »Tudi zame osebno so bila črnomaljska gimnazijska leta ne le pospešena leta polnjenja baterij znanja, temveč razburljiva leta iskanka osebnih identitet, druženja z veliko začetnico. Tudi tukaj so nam bile naše profesorice in profesorji odlični pomočniki, da smo se z bolj osebno, odkrito in človeško bolj odprtimi posredovanji tudi njihovih osebnih izkušenj lahko uspešno znašli v nam neznanih labirintih življenja v odrasčanju.«⁹ Glede enakovrednosti gimnazijskega znanja pa: »Za tiste, ki smo nadaljevali izobraževanje na fakultetah so naši gimnazijski učitelji maksimalno poskrbeli, da smo se enakopravno z drugimi vključili v študijski proces, v nobenem primeru nismo bili v podrejenem položaju.«¹⁰

Jubilejnemu delu zbornika sledi t. i. mozaični del Mozaika, kjer se prepletajo prispevki dijakov, profesorski leksikon oziroma zbornica se predstavi, rubrika 10 na kratko, ne manjka pa tudi ljubezenski horoskop in za konec še slastna recepta.

Zbornik sklene mentor Miroslav Plut, prof. nemščine in angleščine, s svojim Zagovorom, v katerem se tudi zahvaljuje vsem, ki so pripomogli k izdaji jubilejnega Mozaika, posebej dijakinjam in dijakom in še posebej Štefki Fortun, ki je desetletja vestno, z veliko osebno zavzetostjo arhivirala sodobno življenje gimnazijskega utripa. V Zagovoru pa je s kancem grenkobe omenjena tudi problematika, saj zadnja leta vpis na Srednjo šolo Črnomelj upada zaradi demografskih in drugih vzrokov. Več kot pol generacije belokranjskih devetošolcev nadaljuje šolanje izven pokrajine, zato je potrebno ukrepati, kot navajajo: »da ne bo čez čas nekdo opazil, da tu svetijo luči v prazno, da pipe odpirajo stare roke, in da nekaj ali nekdo manjka«.¹¹ Vsekakor je ob načrtovanju nadaljnjega razvoja srednjega šolstva v Črnomlju imeti v mislih tudi dejstvo, da je, kot piše Darko Štrajn, gimnazija »v marsičem določila umesčenost Črnomlja na svetovnem zemljevidu. Praktično za vse generacije šolajočih se Belokranjcev je bila gimnazija velika opcija in s tem v vseh pogledih več kot samo oznaka pomembnosti mesta. /.../ Gimnazija je torej bila, še zlasti v tako majhnem kraju, kot je Črnomelj, krajevni intelektualni center, gimnazijski profesorji pa na sploh zelo spoštovani člani skupnosti.«¹² Naj se torej uresničijo vse dobre želje ob praznovanju 70-letnice gimnazije Črnomelj za njeno svetlo prihodnost.

Marjetka Balkovec Debevec

9 Mozaik, str. 63.

10 Mozaik, str. 62.

11 Mozaik, str. 98.

12 Darko Štrajn, Gimnazija v majhnem mestu, Črnomaljska in metliška knjiga (ur. Milček Komelj), Ljubljana, 2010, str. 338–339.